

oont de waarlijk
es Vaders beziet
vend, eenvoudig
n die weet, dat
at het de schep-

niet in een engen,
zonder morele
geestelijken zin,
oel, een zelfs in

l kruis, dat het
jonge menschen-
genoten in al zijn
lezuus heeft deze
nwoordigt voor
dmaakten vorm,

uitspraken doen
ristus meer het
Heiland en Ver-
ch is zijn liefde
geheel beheer-
les. Het woord
reus werkelijk-
s. In alles vraagt
bedkeuren. Voor
moet ook ster-
ns tot jaloersch-

boek van betee-

ndigen strijd is
lfs aangrijpend
welke soms aan
ews is psycho-

ij het Engelsch
chillend gebied
me der Irvingi-
de Inwendige
in Monkwear-
e geeft hij zich
dat hij er onder

ek in aanraking
u Sundar Singh,
r Rabindranath
deze personen

draws zendeling
ig in Engelsch-
oeilijkheden en

ter de beweging
brengt. Er zijn
we tijd is voor
christendom kan
aar wij vreezen,
niet datgene aan
houvast aan het
recht geloof in

loor zijn hoofd-
; met heel veel
ereenigen.
liniketan"; zijn
op de Fiji-eilan-
g van den con-
ongemeen.
en, dan moeten
heel veel in dit
vereenigen kun-
verwekt; maar
sch, die geleerd
l veel wal van
dringen kan dit

en J. Bijleveld
ertaling uit het
en weinig druk-
J. D. W.

of „een“ kribbe.
Dr C. Bouma of-
kende over Chris-

geleid uit wat er
der in de kribbe.
ment van Nestle
er eigenlijk staat
een andere voor-

daar staande, de
En dat wijst ons
vaste plaats voor
aan die lezing is
tal mee te danken
juist. „Ze legde
faria hebben, toen
n het kind in te
en kon, en hebben

het kind in een kribbe gelegd, die ergens vandaan
was gehaald.

„Een“ kribbe; — niet meer „lezen“ dan er heusch
staat.

Hoe men de profetie liet „uit“komen.

Dr Bouma merkt in hetzelfde artikel op:

Het is bekend, hoe traditie inzake de feiten der
Schrift vaak zijn ontstaan. O.a. (het eenige, wat hier
behoeft te worden genoemd) uit de zucht der Christe-
lijke schrijvers, om te bewijzen, dat de profetie in
Christus is vervuld.

Zeër vaak hebben ze zoo geredeneerd: het een of
andere is door de profeten van het Oude Testament
voorspeld van den komende Messias — dat moet
dus in de geschiedenis van het N. T. zijn vervuld en
ook zijn aan te wijzen.

Een voorbeeld wil ik geven uit den door Dr Van
Katwijk aangehaalden Justinus. Hij schrijft in zijn
disput met den Jood Trypho, 78, dat de wijzen kwa-
men uit Arabië. Daar spreekt hij over de profetie van
Jes. 8:4: „Men zal den rijkdom van Damascus en
den buit van Samaria dragen voor het aangezicht van
den koning van Assur“. Daaruit beredeneert Justinus,
dat de geboren Christus den duivel, die te Damascus
woonde, zou overwinnen. En dit is volgens Justinus
geschied, want de Wijzen uit het Oosten kwamen uit
Arabië; daartoe behoort ook Damascus(!). Dus is dat
woord van Jes. 8:4 vervuld door de komst van de
Wijzen. De Wijzen moesten uit Arabië komen en
Damascus moest tot Arabië behoren, opdat Jes. 8:4
in de komst der Wijzen zou zijn vervuld!

Dr Bouma vermoedt, dat op soortgelijke manier ook
de traditie is gevormd, volgens welke de Heiland in een
grot geboren zou zijn:

Daar haalt Justinus weer het Oude Testament aan,
waarin de geboorte in een grot zou zijn voorspeld.
Waarschijnlijk bedoelt hij daar Jes. 33:16: „de hoog-
ten der steenrotsen zullen zijn hoog vertrek zijn“.
Later heeft men zelfs gedacht aan Jes. 1:3: „Een os
kent zijn bezitter en een ezel de kribbe zijns heeren“.
En vandaar heeft men in oude plaatvoorstellingen
steeds bij het tooneel van de geboorte geteekend een
os en een ezel! Dat is ook traditie!

Zoo is vaak de traditie ontstaan en zoo waarschijn-
lijk ook bij Justinus. Op zelfstandige historische ge-
gevens steunt zijn voorstelling niet. Dit blijkt te meer
uit wat hij zegt, dat de Heere Jezus is geboren in een
grot nabij Bethlehem, terwijl de latere traditie aan-
wijst een grot in Bethlehem. Dat maakt de waar-
schijnlijkheid, dat Justinus historische traditie bezat,
onwaarschijnlijk — en zijn meening tamelijk waarde-
loos.

„Woord en Geest“ en de Schriftcritiek.

Dr D. J. Couvée schrijft in „Herleving“ een tot Dr
J. G. Geelkerken persoonlijk gericht woord:

In denzelfden tijd, dat wij met blijdschap consta-
teerden den teruggang van de Schriftcritiek, werd in
Uw Blad, met blijkbaar instemming, althans zonder
eenig critisch woord, overgenomen de meening van
Prof. Obbink, die Jesaja 53 thans het best verstaan
achte door den vrijzinnigen Jood Palache, maar niet
door den evangelist Philippus. Dat is, naast die schrik-
kelijke verwereldlijking van ons leven, ook saeculari-
satie. En wel de meest gevaarlijke. Want vlak tegen-
over Christus' duidelijke belofte, dat de Geest Zijn
kerk zal leiden in de waarheid, heeft dan de kerk,
van Philippus tot Ridderbos, steeds gedwaald. Niet in
een onderdeel. Maar omtrent één der schoonste en
belangrijkste figuren uit de Heilige Schrift: de Knecht
des Heeren! Wanneer de Christus-verwerpende Jood
ons twintig eeuwen na Christus eerst in de waarheid
leiden moet, dan heeft niet Christus' kerk, maar het
ongeloof den Geest. En het doet ons diepe smart, dat
mensen als Gij en Ds van den Brink, dien wij in een
vacantie echt „stichtend“ hoorden spreken, zulk een
gesaeculariseerde theologie zelfs maar in overweging
neemt. Het is de twijfel-leer van Satan, die Adams
leven heeft ten val gebracht. Het is de twijfel-leer van
heden, die veler leven schijnbaar heeft verrijnd, ver-
rijkt, doch metterdaad verwereldlijkt.

Indien de Redactie van „Woord en Geest“ en enkele
zijner toch eigenlijk wel gereformeerde vrienden eens
geluisterd hadden naar Ridderbos' aangrijpend woord,
(herinnerd was aan de door Prof. Ridderbos tot Dr
Geelkerken reeds vóór Assen gerichte „getuigenis-
brochure“, K. S.) en niet naar de stem der Schrift-
critiek, waaraan menigeen zich reeds den dood gehoord
heeft, dan zou niet noodeloos met velen, die feitelijk
bij ons hooren, een broederhand verscheurd zijn, dien
te herstellen niet in onze macht ligt, doch waarvoor
te bidden en te werken — maar dan beiden! — het
ons een behoefte en voorrecht zijn zal.

Prof. Haitjema over de Afscheiding.

Ook Ds E. H. Broekstra laat zich in „Leidsche Kh.“
in met wat Prof. Haitjema heeft opgemerkt over de
Afscheiding. We lezen:

Maar dan doen de volgende woorden in onze af-
scheidings- en doleantieooren toch wel heel vreemd
aan. Want zoo luidt dan het verslag verder: „Geden-
ken dus in schuldbesef mee, gedenken en iets laten
merken van de hoop en verwachting, dat er nog weer
een Geref. kerkelijk leven kome, waarbij de mannen
der afscheiding kunnen terugkeeren tot de kerk,
die den naam des Heeren onverkort be-
lijdt. Maar dan moet de fout van 1834,
van de acte van Afscheiding en terug-
keer worden herroepen“. (Ik spatier. Br.).

Is dat nu niet een wonderlijk iets? Eerst dat on-
verkort belijden van den naam des Heeren in de Herv.
Kerk. Maar zou dan Prof. Haitjema zulk een vreemde-
ling in zijn kerkelijk Jeruzalem zien, dat hij niet weet,
dat niet door ons, maar door zeer vele predikanten
in zijn kerk de droeve toestand der kerk met schril-
le kleuren wordt geteekend? Hoe zij met harde woorden

de donkere toestanden der kerk blootleggen, veel scher-
per dan onzerzijds ooit wordt gedaan? „Onverkort be-
lijden van den naam des Heeren door de Herv. Kerk“?
Dat ligt dan zeker alleen hierin, dat nog nooit offi-
ciële belijdenis is afgeschaft, al doet menig predi-
kant en kerkerand ook alsof zij niet meer bestaat. Laat
Prof. Haitjema maar eens een onderzoek instellen in
ons land. En nog beter, laat hij eens beginnen zijn
medestanders door woord en daad aan te sporen getrouw
te zijn in het handhaven van de belijdenis. Ik vrees,
dat hij dan al spoedig in de zonde der afscheiding
en der doleantie zal vallen. Want het is onder ons
geheim, dat die zonde bestond in het gehoor-
zamen aan den Koning der kerk. En als dat zonde is,
dan willen wij, zonen van dat kloek geslacht, de ver-
antwoordelijkheid daarvoor gaarne overnemen.

Wat moeten de lijnen in het kerkelijk denken toch
scheef getrokken zijn om zoo de daad der afscheiding
en der doleantie te kunnen bezien.

Prof. Haitjema wijst dan verder nog op de fouten,
welke toen zijn begaan. En niemand van ons denkt
er aan te betoogen, dat onze vaders in alles volmaakt
geweest zijn. Maar, ik weet niet hoe het u gaat, maar
als ik zoo iets van de zijde hoor, dan denk ik altijd:
lieve broeder, verbeter dan die fouten, maar begin
daartoe bij het begin, d.i. wees vandaag gehoorzaam
aan den Koning der kerk, naar den regel „blind in
de toekomst, maar ziende in het gebod“. Het is toch
buiten allen twijfel, dat gehoorzaamheid op den voor-
grond moet staan. Ik weet het wel, men verontschul-
digt zich met de woorden: ja, maar, de tijd moet er
eerst rijp voor zijn. Maar denk u eens in, dat dit de
praktijk zou worden voor het gansche leven: ophouden
met ongehoorzaam te zijn, d.i. dus ophouden met
zondigen, als de tijd er rijp voor is, wat zou dat een
wonderlijk Christelijk leven worden! Niemand zou dit
ook maar een oogenblik willen verdedigen. Maar als
het de kerk geldt, dan schijnt dat de steen der wijs-
heid te zijn. Vatte, wie het vatten kan.

Inderdaad, vatte wie het vatten kan.

„Woord en Geest“ over Jezus' strijd met een wetswoord.

In „Woord en Geest“ schreef Ds J. C. Aalders:

Vrijheid, Christelijke vrijheid, de vrijheid des
evangelies. Vraag wat dat beteekent aan Paulus, aan
Augustinus, aan Luther. Hier worden diepten geraakt,
zoo geweldig, dat ze niet met een weinig logisch rede-
neeren benaderd, en nog minder met wat verstande-
lijk argumenteeren ontworpen kunnen worden. Zeker
de vrijheid, die het evangelie brengt is geen willekeur
noch ongebondenheid. Zij staat met gehoorzaamheid
allermint op gespannen voet. Maar het moet een
schromelijke vergissing worden genaamd te meenen,
dat de combinatie wet en evangelie zoo gemakkelijk-
gemoedelijk toegaat, alsof zij zoo maar in elkaars ver-
lengde liggen. Even weinig als de overgang van wet
in evangelie vanzelfsprekend is en geleidelijk, even
gevaarlijk is het de lijn van het evangelie door te
trekken naar de wet. Zoo zeker als het eerste, de
overgang van de wet naar het evangelie, beteekent
een overgang van dood tot leven, uit vloek tot vrijheid
en genade, even dreigend is het gevaar om bij het
doortrekken van de lijn van het evangelie naar de
wet, weer terug te vallen in dienstbaarheid en het
fijne en edele voorrecht des evangelies te verliezen.
Zoo gemakkelijk en gemoedelijk als men het op het
papier kan schrijven, gaat het met de verhouding van
wet en evangelie in de werkelijkheid der levens-
ervaring niet toe. Zoo heerlijk als het evangelie is,
zoo vreeselijk is de wet. En wie met die vreeselijkheid
van de wet te doen heeft gehad, en dan daarna het
evangelie der verlossing, verlossing van den vloek der
wet heeft ervaren, die zal zeker niet zoo maar zonder
meer en glad weg de verbinding met de wet opnieuw
aanvaarden. Daar ligt wat tusschen.

Wat ligt daartusschen? Daar ligt iets tusschen, wat
niet weggenomen kan worden. En ook niet weggenomen
mag worden, tenzij op straffe van verlies des evangelies.
Wie de wet weer aanvaardt na en naast het evangelie,
komt van de genade te vervallen. Men moet met de
wet uiterst voorzichtig wezen, zoowel om die te ver-
werpen als om ze te aanvaarden. En men moet ook
met het evangelie voorzichtig wezen. Het is zoo ge-
makkelijk niet en gaat niet in een tel of zucht om tot
de vrijheid des evangelies te komen. Gelijk men ook,
als men die heeft, o zoo licht geloofsverlies lijdt, en
eer men denkt tot de dienstbaarheid der wet terug-
valt. Daarom moet de christenheid uiterst waakzaam
blijven om de verhouding tusschen wet en evangelie
juist en zuiver te bewaren. Elk der twee in eigen
volle, goddelijke waarde latende. Gewis, de wet is
waardevol, en een diep ingrijpend instrument in de
hand van dien God, die ze ons gezet en gegeven heeft.
Maar nog veel waardevoller is het evangelie, de blijde
boodschap dat God met ons is in Christus. Het wordt
wel eens zoo voorgesteld alsof het evangelie de remedie
is, die ons weer inschakelt in het leven naar de wet.
Maar — en nu beroep ik mij niet op Luther, maar
met opzet op Calvijn — dan vergeet men, dat het
diepste wat de Hervormer uit Genève ons ingeprent
heeft, en dus gereformeerd is, het leven is: uit
Gods barmhartigheid. Uit Gods barmhartigheid en niet
naar Gods gerechtigheid. Uit het evangelie en niet naar
de wet. Daarom is evangelische gebondenheid niet,
en kan zij ook nooit weer worden, een gebondenheid
aan de wet. Maar ze is geloofsgehoorzaamheid, ge-
bondenheid aan den God des welbehagens. Om het
eens voor de duidelijkheid te zeggen met de krasheid
van Kohlbrugge: evangelische gehoorzaamheid kan
ons wel eens nopen tot overtreding der wet. Wie het
vatten kan, vatte het! De wet zegt: Eer uw vader
en uwe moeder... maar het evangelie eischt bij monde
van Jezus: „Indien iemand tot mij komt en niet haat
zijn vader en moeder“... (Luk. XIV:26). Het evangelie
weersprekt de wet. Het breekt de wet. Overwint haar
en maakt ons tot overwinnaars van het kwade. Wij
komen niet weer opnieuw onder de wet, maar de wet

komt onder ons en wij koninklijk er boven. Zoo, dat
niet langer de wet over ons beschikt, maar wij over
de wet.

Dat is onze vrijheid in Christus.

Tot zoover Ds Aalders.

Men weet, dat de gereformeerde theologie steeds er
op wees, dat het woord „wet“ niet altijd hetzelfde be-
teekent (soms beteekent het de uitdrukking van Gods
geopenbaarden wil, zoover die met zijn eischen tot ons
komt, en ons ontdekt, en zoo ontvankelijk maakt voor
het evangelie, dat God reeds geweld heeft, en in den
zin had, toen Hij de wet gaf, soms ook het Oude Testa-
ment, zoover het een juk oplei, dat thans in het
Nieuwe Testament, na beëindiging van den schaduw-
dienst door vrijheid is vervangen). Ze wijst er ook op,
dat men dus die verschillende beteekenissen van het
woord „wet“ uit elkaar moet houden, om niet wet en
evangelie op ongeoorloofde wijze tegenover elkaar te
stellen, en tegen elkaar uit te spelen.

Ds Aalders' meening is dan ook in strijd met die der
gereformeerde theologie. Hij is in de onlogische, exege-
tisch onaanvaardbare redeneeringen van Karl Barth
verstrikt.

Het blijkt zelfs den redacteur van het Kerkelijk Leven
in „Woord en Geest“ te bar. Deze althans schrijft onder
Ds Aalders' betoog het volgende:

Als naar gewoonte, uit eerbied voor de Christelijke
vrijheid ook in onze pers, bestaat er niet het minste
bezwaar bovenstaand stuk hier te plaatsen. Met allen
nadruk moeten we echter verklaren met den in-
houd allermint in te stemmen. En we mogen twee
opmerkingen niet achterwege laten.

De eerste betreft het citaat uit Luk. 14:26. Hoe is
het mogelijk in dit woord van Jezus strijd, neen sterker
nog een tegenstelling te zien met het vijfde wetswoord!
Alleen een letterlijke, en niet de geestelijke en de eenig
juiste opvatting van deze uitspraak des Heeren kan
tot zulk een onware bewering leiden. Men zou op die
manier kunnen vervallen tot de ondenkbare leer, dat
Jezus of dat het Evangelie den haat predikt, zelfs
waar God natuurlijke liefde geeft en vraagt. Prof. Dr.
J. de Zwaan maakt deze juiste opmerking: „Jezus
spreekt hier woorden, die de oppervlakkige afschrik-
ken, maar den nadenkenden geest en het toegewijde
hart trekken. In het licht der eeuwige werkelijkheid
zijn toch alle aardse dingen klein“. De achtergrond
van Jezus' woord is een andere dan die, welke men,
afgaande op den klank der woorden, er in hoort. Niet
de tegenstelling van het liefhebben en het haten van
vader en moeder, maar die, in overeenstemming met
de hoofdsom der wet, door Christus gegeven, tusschen
het liefhebben van God en van den naaste. God lief-
hebben boven alles en allen. Gode meer gehoorzamen
dan den menschen.

De tweede opmerking gaat over het beroep op Cal-
vijn; het diepste wat hij ons zou hebben ingeprent,
zoo zijn: het leven is uit Gods barmhartigheid. Doch
dit is op z'n best de halve waarheid. De grond-
gedachte van Calvijn's leer is: de souvereiniteit Gods.
En daarom is deze Hervormer juist de onverdroten
prediker der majesteit van Gods gerechtigheid. Voor-
zeker de bron van het leven des geloofs is niets
anders dan de barmhartigheid des Heeren, maar de
regel, de norm voor het leven des geloofs is de
gerechtigheid Gods, geopenbaard in Zijn wet naar
haar geestelijken inhoud (Catech. Z. 34—44). Dus: „uit
Gods barmhartigheid en — het woordje „niet“ moet
worden geschrapt — naar Gods gerechtigheid“ d.i. een
leven van niets anders dan liefde; want liefde is de
vervulling der wet.

Hoe het mogelijk is, vraagt de redacteur?

Wij weten het wel, vreezen we.

Het is mogelijk door het coquetteeren met Barth's
gedachten.

Daaraan heeft ook deze redacteur meegedaan, zonder
op de herhaalde waarschuwing daartegen acht te geven.

Dat komt ervan, als men het verzet tegen Barth aan
farizeeuwse zelfoverschatting wijt.

K. S.

BOEKBESPREKING

Dr J. C. Rullmann, Een Man van Singuliere
gaven, Ds W. H. Gispen in zijn leven en wer-
ken geschild.

N.V. W. D. Meinema, Delft, 1933.

Een bespreking van dit boek is in ons blad niet noodig.
Want onze lezers kennen den volledigen inhoud, die in
de rubriek „Uit de Historie“ in zijn geheel is geplaatst;
artikelsgewijze. Maar wel dient de aandacht gevestigd
te worden op de toegevoegde illustraties, vele portretten
van Ds Gispen en zijn vrienden, van familiegroepen, ook
facsimile's en foto's van kerken en pastorieën, die her-
inneringen aan het leven en werken van Ds Gispen
bewaren. Op keurig papier gedrukt en op originele
wijze in den tekst verwerkt, verhoogen ze de waarde van
het geheel. De lezers, die van de achterenvolgende arti-
kel hebben genoten, zullen deze gebundelde uitgave,
die een royaal boek geworden is, zeker waardeeren. En
voor degenen, die den inhoud niet kennen uit ons blad,
opent het boek een wijd uitzicht over het leven van
een singuliere man, die een krachtige getuige is geweest
voor de eere van Christus.

C. T.